Minister
Infrastruktury

Znak pisma: DGWiŻŚ-5.054.5.2024
Warszawa, 23 września 2024

Pani
Małgorzata Kidawa-Błońska
Marszałek Senatu RP

Szanowna Pani Marszałek,

w odpowiedzi na oświadczenie nr 292 złożone przez senatora Władysława Komarnickiego wspólnie z innymi senatorami podczas 14. posiedzenia Senatu RP w dniu 26 czerwca 2024 r., w sprawie prac nad dokonaniem zmian w tzw. specustawie odrzańskiej (ustawa z dnia 13 lipca 2023 r. o rewitalizacji rzeki Odry), które miałyby na celu poprawę sytuacji oraz odbudowę ekosystemu Odry po katastrofie z sierpnia 2022 r., przedstawiam stosowne informacje.

1. Kiedy dokonana zostanie weryfikacja zadań zawartych w art. 2 ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o rewitalizacji rzeki Odry pod względem ich zasadności w kontekście do aktualnej sytuacji na Odrze, zwłaszcza punktów: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, zaś szczególnie punkt 21 - zbiornik Kotlarnia, który biorąc pod uwagę aktualną sytuację, stanie się siedliskiem Prymnesium parvum?

Ministerstwo Infrastruktury we współpracy z Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie (PGW WP) podjęło działania zmierzające do analizy inwestycji dla Odry wskazanych w art. 2 ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o rewitalizacji rzeki Odry (Dz. U. z 2023 r. poz. 1963), zwanej dalej „ustawą o rewitalizacji rzeki Odry". W tym celu opracowano ocenę skutków regulacji i uzyskano wpis do wykazu dla projektu ustawy o zmianie ustawy o rewitalizacji rzeki Odry oraz niektórych innych ustaw (UD96). Zgodnie z założeniami tego aktu prawnego zakłada się uchylenie przepisów określających katalog inwestycji dla Odry. W miejsce tego rozwiązania proponuje się określenie w ustawie katalogu działań renaturyzacyjnych, a także innych niezbędnych działań faktycznie mogących zapewnić poprawę stanu środowiska rzeki Odry. Katalog takich działań będzie obejmować działania techniczne i nietechniczne nakierowane na zwiększenie potencjału zlewni Odry do samooczyszczania, stabilizacji odpływu oraz poprawy stanu ekologicznego wód.

Jednocześnie w odniesieniu do zadania pn. roboty budowlane związane z budową zbiornika wodnego Kotlarnia na rzece Bierawce wraz z infrastrukturą towarzyszącą (art. 2 pkt 21 ustawy o rewitalizacji rzeki Odry) przedstawiam następujące informacje. Zgodnie z informacją uzyskaną od PGW WP, jednostka ta odstąpiła od realizacji ww. zadania. Ponadto PGW WP wskazało także, że przedmiotowe zadanie jest obarczone wieloma negatywnymi czynnikami, a przede wszystkim zidentyfikowanym brakiem podstaw formalnoprawnych dla jego realizacji oraz licznymi problemami środowiskowymi i natury społecznej.

Infolinia: +48 22 630 10 00
kancelaria@mi.gov.pl
www.gov.pl/web/infrastruktura

Ministerstwo Infrastruktury
ul. Chałubińskiego 4/6
00-928 Warszawa

2. Kiedy rozpoczęty zostanie proces planistyczny i inwestycyjny w zakresie działań zawartych w Krajowym Programie Renaturyzacji a dotyczących bezpośrednio rzeki Odry?

Na przełomie 2022 r. i 2023 r. weszły w życie zaktualizowane rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie planów gospodarowania wodami na obszarze dziewięciu dorzeczy. Podstawowym celem planów gospodarowania wodami jest przywrócenie dobrego stanu wód i ekosystemów. Cel ten jest możliwy do realizacji poprzez:

- poprawę stanu zasobów wodnych i możliwości korzystania z nich,
- przywrócenie wodom stanu zbliżonego do naturalnego, z zachowaniem możliwości racjonalnego z nich korzystania,
- ograniczenie zanieczyszczania wód wywołanego działalnością człowieka.

W ramach aktualizacji ww. planów dla poszczególnych jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) i podziemnych opracowano łącznie 24 690 działań na łączną kwotę prawie 26 mld złotych. W przypadku obszaru dorzecza Odry wskazano działania na kwotę ponad 9 mld złotych. Kluczowe dla poprawy stanu wód są działania naprawcze. Do działań tych należy między innymi odtwarzanie obszarów podmokłych z charakterystycznymi dla nich zbiorowiskami roślinnymi. Należy wskazać, że istotne są także działania renaturyzacyjne. Spośród 18 424 działań zaplanowanych dla JCWP rzecznych aż 13 191 działań służy likwidacji lub ograniczeniu presji znaczących, wpływających na warunki hydromorfologiczne rzek i potoków, w tym na ciągłość biologiczną, dynamikę i warunki przepływu wód oraz cele obszarów chronionych od wód zależnych. Łącznie na obszarze dorzecza Odry planowane jest wdrożenie ponad 1000 zadań, takich jak: analiza sposobu prowadzenia działań restytucyjnych z uwzględnieniem zachowania funkcji cieku oraz realizacja działań restytucyjnych na podstawie przeprowadzonej analizy (do 2027 r.).

3. Kiedy rozpoczęty zostanie proces inwestycyjny w zakresie działań zawartych w załącznikach nr I i II do ustawy odnośnie budowy, rozbudowy oraz modernizacji oczyszczalni ścieków, jak również zmian w zakresie gospodarki wodno-ściekowej w zlewni?

VI aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (VI AKPOŚK) przyjęta została przez Radę Ministrów w dniu 5 maja 2022 r. Zawiera informacje dotyczące 1 524 aglomeracji (w rozumieniu art. 86 ust. 3 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne) obsługiwanych przez 1 653 oczyszczalnie ścieków.

Zgodnie z danymi ujętymi w VI AKPOŚK, w dorzeczu Odry zlokalizowanych jest 599 aglomeracji (39,30% wszystkich aglomeracji), z których 328 (54,76%) jest zgodnych z wymaganiami dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (tzw. dyrektywy ściekowej). Pozostałe 271 (45,24%) aglomeracji, nie osiągnęło pełnej zgodności z wymogami dyrektywy ściekowej. To tych aglomeracji dotyczą przepisy załącznika nr I i II do ustawy o rewitalizacji rzeki Odry.

Aglomeracje te położone są na terenie 8 województw:

- dolnośląskiego – 58 aglomeracji,
- kujawsko-pomorskiego – 15 aglomeracji,
- lubuskiego – 13 aglomeracji,

• łódzkiego – 13 aglomeracji,
• opolskiego – 6 aglomeracji,
• śląskiego – 47 aglomeracji,
• wielkopolskiego – 79 aglomeracji,
• zachodniopomorskiego – 40 aglomeracji.

Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o rewitalizacji rzeki Odry, spośród inwestycji ujętych w krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych pierwszeństwo w uzyskiwaniu dofinansowania ze środków finansowych wskazanych w tym programie mają inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze tych aglomeracji, które nie spełniają warunków, o których mowa w art. 87a ustawy – Prawo wodne.

Jednym z podstawowych źródeł finansowania aglomeracji ujętych w krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych i jego kolejnych aktualizacjach są środki UE. W ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027 środki te zapewnione zostały w ogólnokrajowym programie Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) – dla aglomeracji o RLM co najmniej 150 000 oraz w programach regionalnych – dla aglomeracji w przedziale od co najmniej 2 000 RLM do poniżej 15 000 RLM.

Aglomeracje mogą uzyskać dofinansowanie również z Programu Priorytetowego Część 1) Gospodarka ściekowa w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych realizowanego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Nabór prowadzony jest w trybie ciągłym do 29 października 2027 r.

4. Kiedy rozpoczęty zostanie proces inwestycyjny w zakresie działań zmierzających do ograniczenia odprowadzania wód dołowych z zakładów górniczych do Odry i Wisły lub zmniejszenia zasolenia tych wód?

Poniżej przedstawiam odpowiedź na przedmiotowe pytanie, uzyskaną od Ministerstwa Przemysłu.

Wszystkie wody zasolone pochodzące z polskich kopalń wprowadzane są do wód powierzchniowych zgodnie z wymaganiami przepisów prawa i w ilościach określonych w posiadanych pozwoleniach wodnoprawnych, również z wykorzystaniem systemów retencyjno-dozujących dostosowujących zrzut do wielkości bieżących przepływów w rzece. Ze względu na charakter prac górniczych i ciągłe dopływy wód podziemnych do wyrobisk górniczych nie jest możliwe wyłączenie układów odwadniania, a tym samym całkowite wstrzymanie odprowadzania zasolonych wód dołowych. Spółki prowadzą stały monitoring odprowadzanych wód dołowych w zakresie ilościowym i jakościowym. Aktualnie trwają prace nad opracowaniem „Masterplanu", tj. techniczno-ekonomicznej analizy odwadniania kopalń Górnośląskiego Zagłębia Węglowego, która ma pozwolić na wskazanie bezpiecznego oraz najtańszego sposobu zatapiania i odwadniania wszystkich kopalń węglowych, wraz z ustaleniem warunków brzegowych decydujących o konieczności, głębokości i sposobie odwadniania lub jego zaniechania, z opracowaniem harmonogramu i przygotowaniem prognozy technicznoekonomicznej. „Mastersplan" ma także określić wpływ zrzucanych wód na cieki powierzchniowe, w szczególności: wielkości zrzutów, miejsca zrzutów i jakość zrzucanych wód. Tym samym analiza ta będzie istotnym dokumentem w zakresie planowania inwestycji ograniczających presję górnictwa na

środowisko, w szczególności budowy odsalarni i systemów retencyjno-dozujących. Wszystkie spółki górnicze są w procesie analizy lub przygotowywania studium wykonalności przyjętych wstępnie projektów umożliwiających zmniejszenie zrzutów lub ograniczenie zasolenia wód dołowych.

5. Kiedy wprowadzone zostaną zmiany w stawkach opłat za odprowadzanie wód o podwyższonym zasoleniu promujące zakłady górnicze podejmujące działania mające na celu ograniczenie emisji tych wód do środowiska lub zmniejszające zasolenie tych wód przed ich odprowadzeniem?

Zgodnie z art. 28 ustawy o rewitalizacji rzeki Odry zmiany w systemie opłaty zmiennej pobieranej za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi mają wejść w życie z dniem 1 stycznia 2030 r. Zmiany te dotyczą podwyższenia opłat zapewniając zakładom odprowadzającym wody o zwiększonym zasoleniu odpowiedni okres na realizację inwestycji pozwalających im zmniejszyć podwyżki opłat albo skorzystać ze zwolnień z opłat.

Ministerstwo Infrastruktury podjęło działania zmierzające do opracowania propozycji zmian przepisów ustawy o rewitalizacji rzeki Odry w ww. zakresie. Propozycje te wymagają uzgodnienia i konsultacji z Ministerstwem Przemysłu. Aktualnie procedowany projekt ustawy o zmianie ustawy o rewitalizacji rzeki Odry uzyskał wpis do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod poz. UD96 i nie obejmuje swoim zakresem zmian w stawkach opłat za odprowadzanie wód o podwyższonym zasoleniu. Przewiduje się, że przedmiotowe zmiany będą mogły być ewentualnie procedowane w kolejnej nowelizacji ustawy o rewitalizacji rzeki Odry ze wskazaniem, że rozwiązania powinny opierać się na mechanizmach stosowania zachęt ekonomicznych a nie przybierać formy przymusu.

6. Kiedy wprowadzone zostaną zmiany w systemie kontroli odprowadzania ścieków, dające możliwość rzeczywistego nadzoru i kontroli nad ich emisją?

W 2023 r. Ministerstwo Infrastruktury procedowało projekt zmiany rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (nr 327 w ówczesnym wykazie prac legislacyjnych MI).

Jednym z elementów proponowanych wówczas zmian w rozporządzeniu było wprowadzenie rozwiązań prawnych mających na celu monitorowanie w sposób ciągły przez podmioty, którym dopuszczono wzrost sumarycznego stężenia chlorków i siarczanów do wartości większej niż 1000 mg/l, podstawowych parametrów tych wód poniżej i powyżej miejsca zrzutu ścieków, jak również jakości ścieków w miejscu ich zrzutu. Parametry te obejmują przewodność elektrolityczną właściwą, temperaturę, pH oraz tlen rozpuszczony.

Zgodnie z zasadą dyskontynuacji prac parlamentarnych, prace legislacyjne nad projektem ww. rozporządzenia zostały przerwane w związku zakończeniem IX kadencji Sejmu. Ministerstwo Infrastruktury planuje wznowić prace nad nowelizacją rozporządzenia.

Ponadto, w odniesieniu do kwestii kontroli odprowadzania ścieków, uprzejmie informuję, że w dniu 9 sierpnia 2022 r. weszła w życie ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw. Pakiet zmian legislacyjnych, przygotowanych przez resort gospodarki wodnej zawiera rozwiązania, stanowiące wzmocnienie istniejących narzędzi prawnych dla jednostek samorządu terytorialnego i ich wsparcie w zakresie realizacji zadań związanych z prawidłowym funkcjonowaniem sytemu gospodarowania ściekami pochodzącymi z indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, tj. zbiorników bezodpływowych (szamb) oraz przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gmin.

Ustawa przewiduje wzmocnienie narzędzi prawnych dla gminy poprzez wprowadzenie przepisów karnych za utrudnianie lub udaremnianie przeprowadzenia kontroli u właściciela nieruchomości wyposażonej w zbiornik bezodpływowy lub przydomową oczyszczalnię ścieków, obejmującej m.in. kontrolę dowodów uiszczania opłat za usługi w zakresie pozbywania się zebranych na terenie nieruchomości m.in. nieczystości ciekłych.

Ponadto, ww. zmiana ustawy wprowadza przepisy poprawiające skuteczność sprawowanego przez gminy nadzoru nad funkcjonowaniem systemu odbioru nieczystości ciekłych pochodzących ze zbiorników bezodpływowych i osadów ściekowych z instalacji przydomowych oczyszczalni ścieków poprzez rozszerzenie zakresu sprawozdania od podmiotów je odbierających o informację dotyczącą pochodzenia nieczystości ciekłych, w tym z instalacji przydomowych oczyszczalni ścieków.

Ustawa zakłada także zbieranie danych o adresach nieruchomości, z których odbierane są nieczystości ciekłe w celu zapewnienia lepszej organizacji kontroli przez gminy w zakresie odprowadzania nieczystości ciekłych z poszczególnych nieruchomości.

Jedną ze zmian wprowadzonych ww. ustawą jest również zwiększenie administracyjnych kar finansowych, które wg nowelizacji będą nakładane na gminę, w przypadku niewykonywania przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta obowiązków kontrolnych w zakresie gospodarowania przez właścicieli nieruchomości nieczystościami ciekłymi.

Przewiduje się, że przedmiotowa nowelizacja przepisów przyczyni się do poprawy egzekwowania od mieszkańców gminy oraz władz samorządowych obowiązków dotyczących gospodarki ściekowej, a tym samym zakłada się, że wpłynie pozytywnie na stan środowiska, w tym również na obszarze dorzecza rzeki Odry.

7. Kiedy wprowadzone zostaną zmiany w systemie wydawania pozwoleń wodnoprawnych uzależniające wielkość emisji ścieków od aktualnej sytuacji hydrologicznej i efektu skumulowanego?

Ministerstwo Infrastruktury podjęło działania zmierzające do dokonania analizy przedmiotowego rozwiązania. Mając na uwadze wyniki kontroli Najwyższej Izby Kontroli (NIK) pn. „Działania podmiotów publicznych w związku z kryzysem ekologicznym na rzece Odrze" dla realizacji wniosku pokontrolnego skierowanego do Ministra Infrastruktury wskazującego na potrzebę podjęcia działań legislacyjnych podjęto współpracę z PGW WP w celu wprowadzenia w postępowaniach o wydanie pozwoleń wodnoprawnych obowiązku oceny skumulowanego wpływu zrzutu ścieków na stan odbiornika tych ścieków. Wypracowane wspólne stanowisko będzie stanowiło ewentualną podstawę do dalszych prac nad wdrożeniem ww. wniosku pokontrolnego.

8. Kiedy stworzony zostanie mechanizm wsparcia inwestycyjnego dla zakładów górniczych podejmujący inwestycje w zakresie oczyszczania wód dołowych przed ich wprowadzeniem do środowiska?

Poniżej przedstawiam odpowiedź na przedmiotowe pytanie uzyskaną od Ministerstwa Przemysłu.

Powyższe zagadnienie jest tematem rozmów na Międzyresortowym Zespole do spraw Przeciwdziałania Sytuacjom Kryzysowym i Zagrożeniom Środowiskowym na Rzece Odrze. W ramach rozwiązań długofalowych zespół pracuje nad zmianami prawnymi i planami inwestycyjnymi dla poprawy jakości wód w dorzeczu Odry. W tej sprawie w ostatnich tygodniach przedstawiciele Zespołu spotykają się także z zarządami spółek wydobywczych na Śląsku i Dolnym Śląsku. Dodatkowo, zgodnie z ustaleniami podjętymi na ww. Zespole, Ministerstwo Klimatu i Środowiska zobowiązało się do przeanalizowania możliwości i poszukiwania wsparcia finansowego dla zakładów górniczych na cele inwestycyjne.

9. Dlaczego pomimo obwiązujących terminów zapisanych w ustawie do tej pory nie został przedstawiony przez PGW Wody Polskie Program Odbudowy Ichtiofauny Odry, który powinien powstać do marca 2024 roku?

Zgodnie z informacją uzyskaną od PGW WP informuję, że w październiku 2023 r. realizując obowiązek wynikający z art. 15 ust. 1 ustawy o rewitalizacji rzeki Odry, opracowano Program odbudowy środowiska ichtiofauny rzeki Odry. Mając na uwadze art. 15 ust. 2 ww. ustawy dotyczący konieczności uzgodnienia Programu z ministrem właściwym do spraw rybołówstwa, w dniu 24 października 2023 r. PGW WP przekazało przedmiotowy Program do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW). Na początku 2024 r. ponownie wystąpiono o przekazanie stanowiska dotyczącego przedmiotowego Programu. Po otrzymaniu uwag z MRiRW, odbyły się spotkania przedstawicieli PGW WP, MRiRW i strony społecznej reprezentowanej przez przedstawicieli użytkowników obwodów rybackich rzeki Odry, podczas których zostały przedstawione propozycje działań i kierunków, które mogą przyczynić się do odbudowy zasobów naturalnych rzeki Odry. PGW WP zmodyfikowało w oparciu o przedstawione propozycje Program odbudowy środowiska ichtiofauny rzeki Odry.

Z poważaniem,

z upoważnienia Ministra Infrastruktury
Piotr Malepszak
Podsekretarz Stanu

Dokument podpisany elektronicznie.